

*Рій М. М.,
старший викладач
Львівського державного університету внутрішніх справ*

ЖАНР «ЗАКОН»: ЗАГАЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ПАРАМЕТРИ (НА МАТЕРІАЛІ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ ФРН)

Анотація. Обґрунтовано жанровий характер юридичних текстів. Виокремлено жанр «закон» на матеріалі текстів німецького кримінального права. Підтверджено кореляцію жанру «закон» з директивними, декларативними та асертивними типами текстів та офіційно-діловим стилем. Проаналізовано лексико-семантичну організацію жанру «закон», встановлено комплекс лексичних засобів, які його формують.

Виявлено, що характерними ознаками лексики жанру «закон» є висока частотність субстантивації, яка поширюється на усю структуру закону – від його заголовку до конкретних параграфів. Активно побутують словотвірні процеси. Мова жанру «закон» насичена композитами, які хоч і надають текстові громіздкості, однак вигідно конкурують із ще складнішими конструкціями з підрядних речень і сприяють однозначності сприйняття інформації, яку містить закон.

Для мови закону характерна висока насиченість загальноживаною лексикою, вузькою термінологією кримінального права, термінами інших видів права та міжгалузевими термінами. Частотність окремих видів термінів зумовлена спеціальним призначенням кримінального права. Мова закону – чітка, логічна, експресивно нейтральна. Її мета – не справити враження на адресата, а дати йому вказівку, настановити, попередити, запобігти, засвідчити авторитет держави та її влади. Цьому слугує вживання дієслів спеціальної семантики наказовості, спонукання, зобов'язання, прислівників часу, які чітко окреслюють часові рамки, початок, завершення, інтервал здійснення правової дії. Модальні конструкції забезпечують відповідну темпоральну спрямованість закону і його значення наказу, спонукання, повинності. Частоту вживання термінології підсилює її повтор в ізольованій формі або в складі інших термінів. Це сприяє чіткому формулюванню головних тверджень закону, послідовності викладу та чіткості сприйняття.

Ключові слова: закон, жанр, функціональний стиль, текст, дискурс, німецька мова, фахова мова, термін.

Постановка проблеми. Для сучасної лінгвістики характерне звернення до комунікативних аспектів мови та її носіїв. Антропоцентрично скеровані філологічні дослідження активно послугуються саме жанрами для з'ясування функціонування мовлення та його механізмів.

Зрозумілим і бажаним є дослідження такого важливого жанру юридичних текстів, як «закон». Це питання перебуває в зоні посиленої уваги різних наук. Зрозуміло, що лінгвістична оцінка сприяє удосконаленню викладу закону. Бездоганність смислового наповнення та формального вираження законів – одна з передумов для їхнього успішного втілення, довіри населення та якісного функціонування правової держави.

Попри важливість проблематики в українському та зарубіжному мовознавстві зовсім небагато робіт присвячено дослідженню саме жанрових, зокрема лексико-семантичних особливостей текстів німецьких законів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі жанри отримали певну увагу в лінгвістичних колах. Так, заповіт як соціокомунікативний феномен вивчала О. Кулина, як жанр інституційного законодавчого дискурсу проаналізувала імміграційний акт М. Городиловська, мовленнєвий жанр «захист» у судовому дискурсі вивчала С. Чаус, мовленнєвий жанр «відкритий лист» – А. Чеберяк, мовленнєвий жанр «проблемна стаття» в структурі газетного дискурсу, лекцію як основний жанр академічної риторики аналізували Т. Качак, Л. Круль, Н. Литвин. Солідну працю з лінгвістичної генології наукової комунікації представила Т. Яхонтова. Але як особливий жанр «закон» був предметом лише поодиноких досліджень. Ці праці присвячено передовсім юридичному дискурсу або мовним особливостям нормативно-правових актів загалом [1–5].

Формування мети статті. Мета пропонованої статті – аналіз лексико-семантичних особливостей тексту Кримінального кодексу ФРН (Strafgesetzbuch). Її теоретичним підґрунтям слугують праці з лінгвістичної прагматики та жанрології (М. Бахтін, Ф. Бацевич, А. Вежицька, С. Левінсон, Ю. Майбауер, Т. Шмелева, Т. Яхонтова), функціональної стилістики (Ш. Баллі, О. М. Мороховський, О. Пономарів, Ю. Арешенков, С. Єрмоленко, Є.Тимченко, W. Fleischer, G. Michel, B. Sandig, B. Sowinski) та фахових мов (Т. Кияк, Р. Дудок, Н.-R. Fluck, L. Hoffmann, H. Kahlverkämper, T. Roelcke, W. Schmidt, M. Behschnitt та ін.). Дослідження здійснено на матеріалі тексту Кримінального кодексу ФРН [6].

Виклад основного матеріалу. Тексти знаходять свою реалізацію в конкретних жанрах і не існують поза ними. Хоча початок сучасної жанрології (генристики) пов'язують з ім'ям канадського вченого П. ван Тігема, важливі твердження щодо жанрів містять уже праці Аристотеля. Саме він запропонував класифікацію текстів на три роди – епос, лірику і драму з подальшим поділом на жанри.

Різноманітними є класифікації жанрів. Традиційно вони базуються на формальних ознаках, однак останнім часом з'являється все більше робіт, які обґрунтовують поділ на жанри на основі розгляду джерел цих ознак, із розширенням нових об'єктів дослідження та методів інших дисциплін [7, с. 573; 8, с. 8].

Зазвичай жанри були предметом прескриптивних досліджень у літературознавстві, але з другої половини ХХ століття їхнє вивчення поширюється на низку суміжних дисциплін – мовознавство, риторику, функціональну стилістику, прагма-

тику тощо. Особливо в літературознавстві переосмислюються формальні підходи до класифікації жанрів, вказується на їхню соціальну природу, на важливість урахування часових параметрів [9], невизначеність інтерпретації [10] і т. ін.

Нову хвилю зацікавлення до вивчення жанрів викликала теорія мовленнєвих жанрів М. Бахтіна, яким він приписує соціальне і функціональне тло. Цю тезу одразу взяла на озброєння функціональна стилістика, яка хоч і зосереджується на вивченні лінгвістичних аспектів стратифікації жанрів, безпосередньо пов'язує їх із функціональними стилями та соціальними чинниками [11; 12].

Домінантою в теорії мовленнєвих жанрів, яку в українській лінгвістиці на ґрунті теорії мовленнєвих актів найпоширеніше розвинув Ф. Бацевич [2], є висловлювання, сума яких формує тематично, композиційно й стильово поєднаний зміст, зумовлений конкретною сферою спілкування. Т. Яхонтова узагальнює головні тези цього підходу наступним чином [8, с. 23–24]. Висловлювання мають чіткі межі, зумовлені зміною мовленнєвих суб'єктів. Стиль і композиція висловлювань, їхня типова репрезентація визначаються предметно-смісловим змістом та оцінкою мовцем предметно-сміслового змісту (інтенціональна складова). Для висловлювань характерні завершеність, діалогічність та адресованість. Мовленнєві жанри – це відносно стійкі типи висловлювань, вони необмежені, що зумовлено різноманітністю видів і форм людської діяльності, які їх породжують. Серед жанрів можна вирізнити прості, первинні, що формують безпосереднє спілкування, та складні, вторинні, – романи, драми тощо, які формуються комплексом первинних. Жанрова розмаїтість зумовлює розшарування мови на професійні, соціальні чи вікові підгрупи. Жанри збагачують мову експресивно. Мовці володіють знаннями про жанри як нормою, яка однак є гнучкою. Успішно комунікація, досягнення комунікативного ефекту великою мірою залежить від того, наскільки вправно мовець володіє жанрами.

Варто з'ясувати співвідношення між мовленнєвими актами і жанрами. Мовленнєві акти як поняття ввів Дж. Остін [13]. У руслі його підходу мовлення – це один із видів діяльності, а висловлювання, які продукують мовці у ході мовленнєвої діяльності, – дії. Мовленнєвий акт структурований: він складається з локуції – побудованого відповідно до вимог мови виразу, іллокуції – комунікативної спрямованості виразу та перлокуції – комунікативного впливу на адресата. Залежно від іллокутивної сили висловлювання, Остін виокремив п'ять видів мовленнєвих актів: репрезентативи (асертиви), директиви, комісиви, експресиви і декларативи. Пізніше Дж. Серль доповнив теорію «умовами доречності» мовленнєвих актів [14].

Залежно від підходу, фахівці по-різному трактують взаємодію між мовленнєвими актами і жанрами – від їхнього отождолення, підпорядкування до паралельної маніфестації. У цій праці дотримуватимемося думки, що мовленнєві акти можуть в окремих випадках співпадати з жанрами, наприклад, *вибачення*, бути будівельним матеріалом для жанрів і співіснувати в процесі комунікації.

Суттєвий вплив жанрові студії мали на розвиток сучасної риторики, чи як її сьогодні називають, – нової риторики, яка продовжила традиції класичної Аристотелевої риторики, але вийшла за межі формального мистецтва красномовства і поглибила його досягненнями психології та соціології [15, с. 130]. Зокрема, з погляду неориторики можна виокремити специфічні

ознаки жанрів [8, с. 36]. Жанри вважають соціориторичною категорією. Їм властиві повторювані, порівняно сталі соціально-мотивовані дії. Жанри нерозривно пов'язані з професійними, соціальними, культурними контекстами свого існування, вони поєднують формальні, змістові та контекстуальні параметри. Попри сталість та повторюваність жанри динамічно розвиваються та змінюються. Жанри перебувають у постійній взаємодії з суспільним життям, відбивають його і водночас модифікують. Жанри засвоюються завдяки перебуванню у різних соціальних сферах, ознайомленню з їхніми формальними, змістовими і контекстуальними рисами, з процесами продукування та рецепції.

Однак неориторика активно побутує насамперед в американській лінгвістиці. В Україні риторика після короткого періоду піднесення на початку XIX століття розвивалась радше у руслі стилістики, особливо під впливом Празького лінгвістичного гуртка, коли на перший план виходить функція мови, шляхи реалізації такої функції та виокремлення окремих функціональних стилів. Відповідно, стиль трактують як систему мовних засобів, об'єднаних спільною функцією або сферою вживання. Стиль безпосередньо пов'язаний із текстом. Він характеризує мовленнєву діяльність, а текст фіксує її.

Залежно від мети, з якого використовується мова, розрізняють низку функціональних стилів. Жанри формують стиль, забезпечують його модифікації та розвиток. Стиль отримує своє існування в жанрах. Жанри вирізняються набором мовних, текстових і композиційних ознак. Жанри конкретного стилю можна розрізнити за низкою функціональних, змістових, стилістичних та композиційних ознак. Традиційно функціональні стилі поділяють на публіцистичний, науковий, офіційно-діловий, розмовний та художньо-літературний. Жанр «закон» репрезентує офіційно-діловий стиль, бо соціальною сферою застосування законів є офіційні суспільні стосунки. Функціями офіційно-ділового стилю, які реалізуються у формі нормативних документів – законів, приписів, інструкцій, положень, є нормативна, регулювальна та інформативна. Очевидно, що для офіційно-ділового стилю, як для інших, характерний свій набір жанрів, одним із яких є «закон».

Варто окремо зупинитися на співвідношенні жанру з текстом, які також мають багато точок перетину, зокрема, комунікативну спрямованість, цілісність, комплексну будову (тексти і вторинні жанри). Формами репрезентації жанрів є тексти, у них вони реалізуються, доходять до адресата. Тексти ж будуються, відтворюються за законами жанру, модифікуючи його, змінюючи і розвиваючи, тобто, тексти і жанри перебувають у симетричних стосунках і не існують одне без одного. Разом з тим, один текст може формуватися різними жанрами, а сукупність жанрів творить тип текстів. Так, жанр «закон» разом з іншими (скарга, заповіт, обвинувальний вирок тощо) є будівельним матеріалом для текстів юриспруденції. Хоч варто зазначити, що окремі жанри здатні також реалізуватись у різних типах текстів (наприклад, лист).

Якщо одним із критеріїв класифікації текстів вважати їхню комунікативно-прагматичну спрямованість, то такий поділ можна здійснити на підставі розрізнення мовленнєвих актів на асертивні, директивні, комісивні, експресивні та декларативні. Аналіз Кримінального кодексу ФРН дає підстави стверджувати, що переважна більшість тексту є директивною та декларативною, з присутністю елементів асертивного.

Щодо взаємодії жанру з дискурсом, то тут ситуація складніша, зумовлена надто широким трактуванням поняття «дискурс», його використанням у великій кількості наук. Погоджуємось з дослідниками [16], які розрізняють текст і дискурс залежно від їхнього статичного чи динамічного спрямування. Дискурс «плинний, діяльнісний феномен, процес породження та сприйняття тексту, але не сам текст» [8, с. 119]. Дискурс виходить за межі тексту, він формується не лише вербальними одиницями, але й екстралінгвальною інформацією, це «усне та письмове мовлення у його процесуальності і в сукупності усіх його мовних та позамовних чинників [8, с. 220]. Так само розрізнятимемо юридичний текст і дискурс, залежно від того, який аспект у дослідженні жанру «закон» – статичний чи динамічний, нас цікавитиме.

Як репрезентант офіційно-ділового стилю жанр має свій вокабуляр, або фахову мову, зокрема, юриспруденції [17]. Це «функціональний різновид літературної мови, що має відповідні стилістичні та структурно-жанрові риси, зумовлені специфікою правової сфери та її комунікативно-професійними потребами [18, с. 10].

Фахова мова юриспруденції виявляє свої специфічні ознаки, які вирізняють її серед інших фахових мов. Це насамперед активне побутування відповідної термінології, а також специфічна побудова синтаксичних структур. У традиційних вертикальній і горизонтальній диференціації мов саме вертикальна дає змогу виокремити в них соціальні та професійні підгрупи і, відповідно, фахові мови.

Однак поділ фахових мов за предметом та галуззю знань [17] передбачає інший вертикальний та горизонтальний поділ фахових мов. Т. Рельке вважає, що горизонтально варто класифікувати фахові мови, які реалізуються незалежно від внутрішньомовних проявів: фахова мова медицини, економіки, права і т. ін. [19, с. 34]. У подальшому горизонтальному поділі у мові юриспруденції можна виокремити фахову мову кримінального права, адміністративного права, міжнародного права тощо.

Вертикальна класифікація передбачає різні ступені абстракції у фахових мовах – високий, середній та низький [19, с. 38–39]. Поза тим, вертикально у фаховій мові юриспруденції залежно від джерела, змісту та комунікативної мети можна виокремити мову законів, мову юридичної експертизи, мову рішень суду та ін.

Тож, у цьому дослідженні визначаємо жанр як тематично, композиційно й стилістично усталений тип повідомлень – носіїв мовленнєвих актів, об'єднаних метою спілкування, задумом мовця з урахуванням особистості адресата, контексту і ситуації спілкування [2, с. 160]. Жанр «закон» як тематично, композиційно й стилістично усталений тип повідомлень, або модель, яка реалізується спеціальним набором мовних засобів у професійно обмеженій сфері правової комунікації залічуємо до офіційно-ділового стилю, а тексти законів – до юридичних текстів (дискурсів).

Лексичні особливості мови закону безпосередньо пов'язані з тим, який вид права вони репрезентують. Кримінальне право виявляє свої особливості в словотвірній будові лексики, домінуванні окремих частин мови, структурованні та семантиці термінології законів кримінального права.

Словотвірні процеси у текстах законів виявляють певні закономірності. Насамперед варто згадати високий рівень

побутування номіналізацій. Загалом іменники домінують у тексті Кримінального кодексу ФРН:

§ 57 *Aussetzung* des Strafrestes bei zeitiger Freiheitsstrafe

(1) Das Gericht setzt die *Vollstreckung* des Restes einer zeitigen Freiheitsstrafe zur *Bewährung* aus [...]

§ 57a *Aussetzung* des Strafrestes bei lebenslanger Freiheitsstrafe

(1) Das Gericht setzt die *Vollstreckung* des Restes einer lebenslangen Freiheitsstrafe zur *Bewährung* aus [...]

Приклад ілюструє, як у кодексі формування будуються іменниковими ланцюгами. Багато з них – субстантивовані дієслова: *Aussetzung*, *Vollstreckung*, *Bewährung*. Номінальний стиль надає тексту лаконічності, заощаджує дієслова, але, разом з тим, має велике інформаційне навантаження. За допомогою повторів майже ідентичних структур але різних лексичних елементів наголошується на їхній важливості, що запобігає також двозначному прочитанню тверджень закону. Мінімізація дієслів створює ефект статичності (20, с. 6), констатації фактів, що загалом характерно для законів.

Субстантивізації підлягають і інші частини мови, наприклад прикметники (дієприкметники):

§ 56b *Auflagen*

(1) Das Gericht kann dem *Verurteilten* *Auflagen* erteilen, die der *Genugtuung* für das begangene Unrecht dienen. Dabei dürfen an den *Verurteilten* keine unzumutbaren Anforderungen gestellt werden.

Типовими не лише для тексту Кримінального кодексу ФРН, а загалом для німецького офіційно-ділового стилю є специфічна побудова іменників, які виявляють різні типи словотвірних конструкцій:

§ 68a *Aufsichtsstelle*, *Bewährungshilfe*, forensische *Ambulanz*

(1) Die verurteilte Person untersteht einer *Aufsichtsstelle*; das *Gericht* bestellt ihr für die *Dauer* der *Führungsaufsicht* eine *Bewährungshelferin* oder einen *Bewährungshelfer*.

Уже в параграфі кодексу вжито два композити зі структурою N + Fugen-s + N та похідний іменник із суфіксом N + Suf. Пункт (1) параграфа містить ще три іменникових композити та два похідні іменники, тобто кодекс щільно насичений словотвірними конструкціями. Це характерна риса загалом німецької мови, на відміну, наприклад, від української, де через значно меншу кількість композитів, конкурентною формою виступають підрядні речення, які суттєво впливають на довжину речення. Композити в німецькому законі сприяють лаконічності викладу, конденсують підрядні речення в одному слові. Разом з тим, часті повтори першого компонента композита (*Bestimmungswort*) окреслює предметне коло відповідного пункту закону, а останній конкретизує, про що саме йдеться у цьому предметному колі. Зазначимо, що звична процедура заміни повтору синонімом у законах зазвичай не працює, бо юридичні терміни, як і терміни загалом мають чітко окреслене значення, яке не може зазнавати видозмін навіть через влучний синонім.

Іншим поширеним словотвірним способом у тексті кодексу є конверсія іменникових композитів у прикметники. Це також дієвий спосіб конденсації інформації, який не лише заощаджує мовні засоби, але й чітко формує зміст закону:

§ 76a *Selbständige Einziehung*

(4) 1. d) *Verbreitung*, *Erwerb* und *Besitz kinderpornografischer Inhalte* in den Fällen des § 184b Absatz 2,

§ 77d *Zurücknahme des Antrags*

[...] Ein *zurückgenommener* Antrag kann nicht nochmals gestellt werden.

Характерною ознакою тексту закону є вживання сталих номіналізованих дієслівно-іменникових словосполучень. Тут рівень компресії досягає ще вищого рівня:

§ 203 Verletzung von Privatgeheimnissen

3. [...] soweit dies für die *Inanspruchnahme* der Tätigkeit der sonstigen mitwirkenden Personen erforderlich ist [...].

§ 67h Befristete *Wiederinvolzugsetzung*; Krisenintervention

§ 69a Sperre für die Erteilung einer Fahrerlaubnis

(6) [...] *Beschlagnahme* des Führerscheins (§ 94 der Strafprozeßordnung) gleich.

У зазначених прикладах номіналізації зазнають дієслівно-іменникові словосполучення *in Anspruch nehmen, in Vollzug setzen, in Beschlag nehmen*.

Щільне насичення тексту кодексу термінологією дає підстави для його зарахування до фахової мови, зокрема юриспруденції. Лексико-термінологічний склад німецького кримінального права, зокрема Кримінального кодексу, сформований 1) вузькою термінологією кримінального права, 2) термінами інших видів права, 3) міжгалузевими термінами та 4) загальноживаною лексикою. Термін у цій праці визначаємо як специфічну лексичну одиницю та однойменне позначення поняття або предмета, точно визначених у відповідній галузі, яке позначає певне поняття в системі фахової галузі [21].

Оскільки кримінальне право – це галузь права, яка регулює відносини владного характеру між державою і громадянами, визначаючи вичерпний перелік злочинів і кримінальних проступків [22], зрозуміло, що його термінологія специфічна, а застосування часто передбачає кримінальне покарання. Тому термінологія цього виду права має свої, вузькоспеціальні терміни: *Ersatzfreiheitsstrafe, Strafrecht, Strafvollzugsrecht, Verjährung, Opfer, Tatverdächtiger, Deliktart, Verbrechen, Schuldunfähigkeit, Notwehr*. Водночас доволі вживаними є терміни інших видів права – трудового *Arbeitskraft, Führungsaufsicht*, фінансового *Scheck, Kreditkarte, Bankrott*, конституційного *Verfassung, Stimmrecht, Rechte und Pflichten* та ін.

Міжгалузеві терміни репрезентують медичну сферу *Psychotherapeut, seelische Störung, Ambulanz*, політику *politisches Mandat, politische Funktion, Europäisches Parlament*, релігію *Geistlicher, Seelsorger*, тощо.

Важко уявити собі текст, який би формувався виключно термінологією. У випадку жанру «закон» це навіть ледве чи припустимо. Тому що закон має бути сформульований так, щоб його міг зрозуміти не лише вузький фахівець, але й будь-який громадянин, для забезпечення прав якого, власне, і призначені закони. Тому не дивно, що в тексті закону переважає загальноживана лексика: *Wohnsitz, Sache, Person, Zeit, Ort, Bericht, Übersicht, Dauer, Beginn* тощо. Вона сприяє розумінню загального змісту документа, полегшує в складі складних термінів їхнє сприйняття і зв'язує текст.

Окремо варто згадати загальноживану лексику, яка в юридичному тексті має своє, термінологічне значення. Вже згадана лексема *Sache*, яка поза контекстом означає «річ», у Кримінальному кодексі має значення «юридичної справа», «майно», *Tat* – «місце події».

Важлива роль у лексичній реалізації жанру «закон» належить модальним дієсловом, які надають закону семантики наказовості, спонукання, зобов'язання:

§ 42 Zahlungserleichterungen

Das Gericht *soll* Zahlungserleichterungen auch gewähren, wenn ohne die Bewilligung die Wiedergutmachung des durch die Straftat verursachten Schadens durch den Verurteilten erheblich gefährdet wäre [...].

§ 46b Hilfe zur Aufklärung oder Verhinderung von schweren Straftaten

[...] War der Täter an der Tat beteiligt, *muss* sich sein Beitrag zur Aufklärung nach Satz 1 Nr. 1 über den eigenen Tatbeitrag hinaus erstrecken [...].

§ 52 Tateinheit

(2) Sind mehrere Strafgesetze verletzt, so wird die Strafe nach dem Gesetz bestimmt, das die schwerste Strafe androht. Sie *darf nicht* milder sein, als die anderen anwendbaren Gesetze es zulassen.

Реалізація згаданої семантики забезпечується вживанням модальних дієслів *müssen, sollen* та *dürfen* у поєднанні з запевненою часткою *nicht*.

Прислівники часу, прикметники з відповідним значенням, конкретизують часові рамки закону, тривалість штрафних санкцій, початок чи завершення певної процедури:

§ 47 Kurze Freiheitsstrafe nur in Ausnahmefällen

§ 57a Aussetzung des Strafrestes bei *lebenslanger* Freiheitsstrafe

§ 67d Dauer der Unterbringung

(1) Die Unterbringung in einer Entziehungsanstalt darf *zwei Jahre* nicht übersteigen.

Висновки і перспективи подальших досліджень.

У результаті проведеного дослідження встановлено взаємозв'язок між такими категоріями, як жанр, функціональний стиль, фахова мова та тип тексту. На матеріалі Кримінального кодексу ФРН виокремлено жанр «закон» і проаналізовано його лексико-семантичні особливості. До таких належать активні словотвірні процеси – словоскладання, конверсія. Мова законів кримінального права насичена субстантивованими частинами мови та відповідною термінологією. Для мови закону характерна загальноживана лексика, термінологія кримінального права, терміни інших видів права, міжгалузеві терміни. Частотність окремих видів термінів зумовлена спеціальним призначенням кримінального права. Мова жанру «закон» неемоційна, експресивно нейтральна, бо її мета дати адресату конкретну настанову, попередити, запобігти, засвідчити авторитет держави та її влади. Це завдання виконують відповідні дієслова наказовості, спонукання, зобов'язання. Прислівники часу та відповідні прикметники чітко окреслюють часові рамки, початок, завершення, інтервал здійснення правової дії. Перспективою подальших досліджень міг би стати порівняльний аналіз жанру «закон» із іншими жанрами юридичного дискурсу.

Література:

1. Бахчиванжи А. В. Типи мовленнєвих жанрів законодавчого юридичного дискурсу. *Вісник ОНУ*. Сер. Філологія. 2021. Т. 26. Вип. 2(24). С. 7–16.
2. Бацевич Ф. С. *Основи комунікативної лінгвістики*. К.: Академія, 2004. 344 с.
3. Кравчук С. Й. *Основи теорії держави і права*. Навчальний посібник Київ : Кондор, 2018. 191 с.
4. Прадід Ю. Ф. *У царині лінгвістики і права*. Сімферополь : Ельїно, 2006. 255 с.
5. Просьяна А. В. Мовленнєві жанри законодавчого юридичного дискурсу. *Вісник ОНУ*. Сер. : Філологія. 2018. Т. 23. Вип. 2(18). 87–95.

6. *Strafgesetzbuch* (StGB). https://www.gesetze-im-internet.de/stgb/inhalts_bersicht.html
7. Devitt A. Generalizing about genre: New conceptions of an old concept. *College Composition and Communication*. Urbana, IL, 1993. Vol. 44. № 4. P. 573–586.
8. Яхонтова Т. В. *Лінгвістична генологія наукової комунікації*. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. 420 с.
9. Genette G. Structuralism and literary theory. *Modern Criticism and Theory: A Reader*. Ed. By D. Lodge. London and New York: Longman, 1988. P. 63–74.
10. Derrida J. La loi du genre. *The law of genre*. Glyph. 1980. № 7. P. 176–232.
11. Fleischer W., Michel, G., Starke G. *Stilistik der deutschen Gegenwartssprache*. Frankfurt am Main, Wien [u.a.]: Lang, 1996. 341 S.
12. Sowinski B. *Stilistik: Stiltheorien und Stilanalysen*. Stuttgart: Metzler, 1999. 248 S.
13. Austin J. L. *How to Do Things with Words*. Oxford: Oxford Univ. Press, 1962. 166 p.
14. Searl J. R. *Speech Acts: An Essay in the Philosophy of Language*. Cambridge: Cambridge Univ. Press. 203 p.
15. Fogarty D. *Roots for a New Rhetoric*. New York: Columbia Univ. Press, 1959. 158 p.
16. Бацевич Ф. *Нариси з комунікативної лінгвістики*. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 281 с.
17. Hoffmann L. *Kommunikationsmittel Fachsprache. Eine Einführung*. Berlin: Akademie Verlag, 2021. 308 S.
18. Пивоваров В.М., Єракторіна О.М., Лисенко О.А. та ін. *Мова української юриспруденції*. Навчальний посібник. Видання 2-ге, виправлене та доповнене. Харків: Право, 2020. 330 с.
19. Roelcke Th. *Fachsprachen*. Berlin: Erich Schmidt Verlag, 2020. 327 S.
20. Sander G. *Deutsche Rechtssprache. Ein Arbeitsbuch*. Tübingen: Francke, 2004. 199 S.
21. Filipec J. Zur Spezifik des spezialsprachlichen Wortschatzes gegenüber dem allgemeinen Wortschatz. *Fachsprachen. Terminologie, Struktur, Normung*. Berlin, Köln: Beuth, 1976. S. 55–61.
22. Хавронюк М. І. *Кримінальне право*. [Електронний ресурс]. URL: https://vue.gov.ua/Кримінальне_право.

Riy M. Genre “law”: general characteristics and lexico-semantic parameters (based on the material of the Criminal Code of Germany)

Summary. The genre character of legal texts is substantiated. The genre "law" is singled out based on the material of texts of German criminal law. Correlation of the "law" genre with informative and appellative types of text and official-business type was confirmed. The lexical-semantic organization of the genre "law" has been analyzed, and a complex of lexical means that form it has been established.

It was found that the characteristic features of the vocabulary of the "law" genre are the high frequency of substantivation, which extends to the entire structure of the law – from its title to specific paragraphs. Word-forming processes are active. The language of the law is called compositions that want and provide textual bulkiness, but compete favorably with even more complex constructions from subordinate clauses and contribute to the unambiguity of perception of the information contained in the law.

The language of the law is characterized by a high saturation of commonly used, special legal and special technical terms. The frequency of certain types of terms is determined by the special purpose of criminal law. The language of the law is clear, logical, expressively neutral. The goal is not to make an impression on the addressee, but to inform him, warn, prevent, testify to the authority of the state and its authorities. This is served by the use of verbs of special imperative semantics, inducement, obligation, abstract nouns in the function of generalization, adverbs of time, which clearly outline the time frame, beginning, end, interval of execution of a legal action. Modal constructions ensure the appropriate temporal orientation of the law and its meaning of command, inducement, duty.

The frequency of use of terminology is supported by repeated terminology in isolated form or as part of other terms. This is due to the clear formulation of the main statements of the law, deterioration of the presentation and clarity of perception.

Key words: law, genre, functional style, text, discourse, German language, professional language, term.